

Universal Declaration of Human Rights - Waama

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Yirisaro fɔ̌ku consiroma āduriya mii

[Preamble]

Ti ka cɔ̌tɛ maa yissaro Fɔ̌ku mii da ta neki sa o i se o yon; o i Fɔ̌ da i o daari;

Ti ka cɔ̌tɛ maa nɔ̌re yirisaro ta yaate kpeemma boma mii, da neki-di panto o se o yon o i Fɔ̌ da i o daari;

Tika cɔ̌tɛ maa yirisaro Fɔ̌ku ta wiri, da neki-di nee yiro ta bo, o nukpiikiba ñ yi o tetin-na;

Ti ka turi ti cɔ̌tɛ maa kpeeto tɔ̌kitibu ta daari tinkpanne na de tɔ̌re;

Ti kanka cɔ̌tɛ maa pe na do bà ta da i biinni Fɔ̌ku ñ sooki ku yì bà daari-na;

Ti ka cɔ̌tɛ maa ānduriya kaatooya, yaa ta yau na yirisaro Fɔ̌ku darima yaama ya ta yembiri da seena ya ñ kaate ya ñ yīrun sabare-de ta yau-na maa yirisaro Fɔ̌ku daari-ma yaama ya te de:

Pɔ̌pɔ̌ma (1)

Yiriba na bà sikindo dare bà mɛeri, da seena yirimma mii bà ta da i neki bà tɔ̌ba.

Yennema (2)

Yirisaro ba o wan, nee o ta bo, da nekidi o i yinri maa o ta da i Fɔ̌ da sooki da i o daarina.

Taremma (3)

Yirisaro Fɔ̌ku na kù consiroma yi yonda pɔ̌pɔ̌ra-di boma-mii.

Naasemma (4)

Yirisaro o ba da i Fɔ̌ sa yombitu.

Nuũtemma (5)

Da ba tiri sa yiro ñ yi Fɔ̌ pɔ̌ntu na yaroobu-mii yaŋisi tori.

Kparitemma (6)

Yirisaro ne o ta Fɔ̌ o i tem o yirimma tori.

Berentemma (7)

Yiraba mɛ-di bà maasi booti yaama consiroma mii, batisima paa.

Neitemma (8)

Yirisaro ba o wan n̄ boti sa o bibi o n̄ yirimma booti dannamii, o ka m̄ende sa bà n̄eki bà o di w̄enu yaṅisi tori.

Weitemma (9)

Da ba tiri sa bà finni yirisaro, karan o yeri o tiṅu yaṅisi tori.

Piika (10)

Yirisaro ba o wan bà ka o p̄e yaama sa o maa ba w̄enu; bootidamu teera ȳemb̄e bà o n̄ yire ma mii.

Piika na ma yon (11)

Yirisaro ba wan bà ka o p̄e yaama, sa booti-dana teera maa c̄ote ba m̄ende sa o daari-di da m̄ena-di o n̄ yirimma maa o ta mu n̄ boti bà o ma kpinsire yiri kutire nuṅa.

Piika na ma yenni (12)

Yirisaro ba o wan, o n̄ yeete mii, t̄o d̄eoyoṅo ka n̄ o yasire-ti yaṅisi tori, o da sooki-di o wo bo bootu.

Piika na ma taari (13)

Yirisaro ba o wan, o n̄ yeete mii, t̄o d̄eoyoṅo ka n̄ o yasire-ti yaṅisi tori, o da sooki-di o wo bo bootu.

Piika na ma naasi (14)

Yirisaro bà ka o t̄oṅe o n̄ tinkpaanne, o da sooki-di o kori tinkpaand̄ende.

Piika na ma nun (15)

Da n̄eki-di sa yiro ba o wan, o i boti tinkpaanyeetande.

Piika na ma kparun (16)

Yirisaro, ti yon-di; do ba o wan na pe ba o wan bà da sooki-di bà mansa. Sa bà yeema yi bà daari-na, da i bà yeetit̄oṅba na bà tinkpaanne nukpiikkiba da i bà tetirina.

Piika na ma beren (17)

Yirisaro o ka bo o yon, ya na t̄oṅba kari; da n̄eki sa o i boti o n̄ yonandenda.

Piika na ma n̄ei (18)

Yirisaro ba o wan o tan da sooki-di o yori maa ota bansiti yirikutire-mii, ȳi yeema sooki ma i daari-na.

Piika na ma w̄ei (19)

Yirisaro tan ba da i d̄oṅsi-ti sa o t̄oke t̄oṅba dabaru wo o ta yindi wo ka pori.

Piisu yenni (20)

Yirisaro ba o wan o n̄ baṅa ka o p̄e, o da sooki-di o yuṅi kaatorede mii o ta n̄eki.

Piisu yenni na ma yon (21)

Yirisaro, da neki o i yinri maa o ò tinkpaande yaama ta coonni, o i pukiri yerisu su den nɔ̀re dè tan tara o peeke. Da tori mari ba saba dosibu ka bo, o tara taka o ne doo na o ò baɲa kà yon sabare-de o ta neki.

Piisu yenni na ma yenni (22)

Yirisaro yon wɛ̀erun ba o ò seku boma mii, da seena yiriba ta da i tetina bà tɔ̀ba Fɔ̀ku sooki ku yì bà daari-na.

Piisu yenni na ma taari (23)

Yirisaro ne o ta Fɔ̀, da neki o tondi yerika ka o ta da i pukiri sɔ̀tima.

Na tɔ̀ba kari yi ta ka pukiri, yi cɛntu i mɛɛ, yi nɔ̀ya i mɛɛ, yi yeriɲa sooki ka i coonna tirima.

Piisu yenni na ma naasi (24)

Yerento ba o wan da neki-di o ò yerika yuure cɛ bà ta o pɛ Fɔ̀sima, o sooki o fakina tinkpaantɔ̀ya tɔ̀ya o tɔ̀se na o yon maɲima na simma.

Piisu yenni na ma nun (25)

Yirisaro boma ka o ò yeri-na, da neki-di sa o ò simma mii, tɔ̀ba ò teete-na; maa o ò Fɔ̀ku ta da turi ku o daariki-na.

Bisu, da kpa na su dɔ̀rima sari su òkutina, da sɔ̀ti-di sa yirikuriba yii su tetiri-na.

Piisu yenni na ma kparun (26)

Yirisaro ba o wan, da neki o taka kɔ̀rima.

Kɔ̀ribi muyi demma i tirasi-di. Kɔ̀ri kpeena tookima maa, da bo yiro yimma na o ò wɛ̀erun yin-di.

Kɔ̀rima takoma-di da seke yiro ò tana simma, o sooki o Fɛtima o ò yon o neke na yirisari tɔ̀, Fɔ̀ku sooki ku i daari-na ãduriya mii.

Piisu yenni na ma beren (27)

Yiro ba o wan da sooki-di o tonni o ò borika basima dendan o da sɛsɛsi, dà ba peena.

Piisu yenni na ma nei (28)

Ba wan da yɛembe-di o sɔ̀ o ò yirimma, maa den tori yaama den nɔ̀re sabare-de ta tuuri maa, da sooki da i na yonda munda.

Piisu yenni na ma wei (29)

Yiro o ka bo tɔ̀ba mii, o nɔ̀je o ò yɛemboma tɔ̀se bà demma maa yì Fɔ̀ku ta da i coonna sɔ̀tima, ku daarima tori ma-di ba wan ta da i yinri o tɔ̀ parade, sa maa ãduriya kaatookpeende dè ta yauna yirisaro Fɔ̀ku yaama ta maa neki.

Piisu taari (30)

Da paa sa yonɔ̀ ya tin tinkpaanyonde nɔ̀ yaama ò ciisi ya de peti sabare-de den yaama; ma den tori da ta i ãduriya kaatookpeende nɔ̀ Fonne.